Bij wijze van uitleiding

Heemkunde en plaatselijke geschiedenis te Lichtervelde

Luc Haeghebaert

In het kader van dit speciale jaarboek leek het ons passend om eens de plaatselijke heemkunde zelf onder de loep te nemen. Het is duidelijk dat deze een hele evolutie doorgemaakt heeft in de loop van de afgelopen eeuw.

Heemkundige Kring Karel van de Poele

1 De eerste plaatselijke historici waren de dorpspastoors

Op het einde van de negentiende en in het begin van de twintigste eeuw was het vooral de geestelijkheid die zich bezig hield met de plaatselijke geschiedenis. In Lichtervelde was dit niet anders. Tussen 1875 en 1880 schreef onderpastoor Karel Deceuninck een aantal historische bijdragen in het Torhoutse weekblad *De Vrede*. We denken o.a. aan zijn werk *Beschrijving der Krekebeek, Drie Lindenbeek en Zwanebeek en de bespoelde plaatsen*, waaraan in ons jaarboek 1988 een bijdrage gewijd werd. Hij heeft ook de oude Romaanse kerk voor het nageslacht bewaard door er een natuurgetrouwe tekening van te maken.

Achiel Six, onderpastoor van 1897 tot 1919

De rol van Karel Deceuninck werd overgenomen door één van zijn opvolgers: Achiel Six, onderpastoor in Lichtervelde van 1897 tot 1919. Deze priester publiceerde een aantal bijdragen in het plaatselijk weekblad *De Veldbloem* dat vooral toen Cleophas Sintobin uitgever werd, regelmatig geschiedkundige bijdragen ging opnemen met als titels: *Plaatselijke geschiedenis, Oud Lichtervelde, Lichtervelde in vroegere tijden.* Hij was het die voor het eerst aandacht had voor de figuur van Karel van de Poele, de in Lichtervelde geboren uitvinder van het trolleysysteem. Six nam contact met de familie en schreef een bijdrage in *De Veldbloem*[1].

---

1 Na zijn Lichterveldse periode wordt Six in 1919 pastoor te Nieuwkerke en in 1923 te Wingene waar hij tot 1945 blijft. Ook in Wingene interesseert hij zich voor de plaatselijke geschiedenis. In 3 'kroniekboeken' beschrijft hij alle markante gebeurtenissen in het dorp.

2 Cleophas Sintobin, de eerste methodische onderzoeker

Cleophas Sintobin tijdens de Vandepoele-herdenking in 1946

Gaandeweg werd echter Cleophas Sintobin heemkundige nummer één en hij zou dit blijven tot aan zijn dood in 1954. Decennia lang was hij zowat de enige die in Lichtervelde bezig was met de plaatselijke geschiedenis. Hij doorzocht het plaatselijk archief, bezocht diverse andere archieven en zette alles op steekkaarten. Al deze nota's bleven bewaard en werden door zijn dochter Margaretha een tiental jaren terug geschonken aan het gemeentearchief. Cleophas Sintobin publiceerde ook in diverse tijdschriften zoals *De Oude Torhoutenaar, Toerisme, Ons Volk ontwaakt* e.a. Een aantal van die bijdragen bundelde hij in de brochure *Bijdragen tot de geschiedenis van Lichtervelde* die in 1952 verscheen. Dit werkje wordt tot op heden nog vaak geraadpleegd. Sintobin zorgde er ook voor dat Lichtervelde opnieuw aandacht kreeg voor Karel Van de Poele. Hij nam contact op met de familie in de Verenigde Staten en legde een uitgebreide verzameling aan van die tot dan quasi vergeten figuur. Toen hij in 1946 waarnemend burgemeester was, kon hij zijn grote droom realiseren. Aan het geboortehuis van Van de Poele werd honderd jaar na zijn geboorte een gedenkplaat onthuld. Deze plechtigheid waar een aantal nakomelingen van Van de Poele op aanwezig waren, vond weerklank in het hele land.

Heemkundige kring Karel Van de P

3 Een gedreven verzamelaar: Georges Vandewalle

Georges Vandewalle, oprichter en bezieler van de kring

Toen Cleophas Sintobin in 1954 overleed, werd het weer bijzonder stil op heemkundig gebied tot onderwijzer Georges Vandewalle op het voorplan trad. Georges Vandewalle werd een gedreven verzamelaar van alles wat met Lichtervelde te maken had en legde een immens persoonlijk archief aan. Onder zijn impuls werd in 1964 een plaatselijke heemkundige kring opgericht met de naam Karel van de Poele. Voorzitter werd Pieter Claerbout, hijzelf werd secretaris en ook Jeroom Vanderper, Albert D'Heedene, Frans Vanzieleghem en onderpastoor Edgar Debergh maakten deel uit van de groep. Blijkbaar was de tijd nog niet rijp voor een dergelijke kring want na enkele jaren bloedde de werking dood. Er waren enkele korte teksten ver-

schenen en de grootste realisatie die tegelijkertijd de zwanenzang was, was de publicatie van een werk over de in Lichtervelde geboren beeldhouwer Albert Termote in 1969.

Viel de kring uiteen, dan betekende dit nog niet dat Georges Vandewalle stopte want hij ging verder met het uitbreiden van zijn persoonlijke documentatie. Aanvankelijk publiceerde hij echter zeer weinig. De publicatie *Lichtervelde in oude prentkaarten* uit 1973 is daar een uitzondering op.

4 Een ploeg enthousiaste jongeren

In de jaren '80 was er in heel Vlaanderen een groeiende interesse waar te nemen voor de plaatselijke geschiedenis. Het feit dat nogal wat jonge afgestudeerde historici zich daarvoor gingen interesseren was daar niet vreemd aan. Ook in Lichtervelde namen een aantal jongeren contact op met Georges Vandewalle met het verzoek om de ter ziele gegane heemkundige kring her op te starten. Op 14 januari 1985 ging een startvergadering door in café Den Gouden Appel en de kring was opnieuw geboren en ditmaal voor goed. Guido Haesaert werd voorzitter, Albert D'Heedene ondervoorzitter, Luc Haeghebaert secretaris en Martin Goegebeur penningmeester.

Er werd beslist om ieder jaar een jaarboek uit te geven en dit is reeds 15 maal gelukt. Het boek is trouwens met de jaren zowel kwantitatief als kwalitatief sterk gegroeid. Was het eerste jaarboek nog geen 100 blz., dan tellen de laatste er meer dan 200. Het eerste jaarboek werd nog op de individuele typemachientjes van de respectievelijke medewerkers gemaakt terwijl nu de computer onmisbaar geworden is in de layout.

Er kwamen ook nog een aantal tussendoortjes, losse publicaties over de accordeonfabriek Callewaert, de Lichtervelde brouwerijen, de paardenmarkt, Karel van de Poele, de Sint-Sebastiaansgilde, de Veldschool… Daarnaast verleende de kring zijn medewerking aan lokale publicaties van andere verenigingen zoals: *Lichtervelde in nieuwe prenten, Het Lichterveldsche Roode Boekje, Lichtervelde op twee wielen, Als de sirene gaat…, De Katholieke Ziekentroost 1890-1990, Onvergetelijke zichten en gezichten,* e.d.m.

Ook Georges Vandewalle werd actiever in het publiceren en publiceerde nog een groot aantal zeer interessante werken zoals *Lichtervelde in oude foto's*, de historiek van het rusthuis, 4 delen *Lichterveldse Ziek-Zakjes*, ... In de laatste maanden van zijn leven maakte hij er een erezaak van zijn laatste werk nog klaar te krijgen: een wandeling door het centrum van de gemeente met een schat aan informatie. Zijn zeer rijk archief berust nog steeds bij de familie Vandewalle en de kring hoopt dat deze verzameling bewaard blijft in Lichtervelde en steeds zal kunnen aangewend worden voor heemkundig onderzoek. Georges Vandewalle overleed op 20 maart 1999.

5 De vereniging treedt naar buiten

Tot in 1991 gingen de vergaderingen door in café Den Gouden Appel maar dan kreeg de kring de gelegenheid zijn intrek te nemen in het oude woonhuis van Emelie Van-

Heemkundige Kring Karel Van de Poele

decaveye in de Zwevezelestraat. Het lokaal kreeg de toepasselijke naam Den Trolley. Een eigen stek betekende een belangrijke stap vooruit in de werking van de vereniging. Er was ruimte voor een gelegenheidscafé dat voortaan iedere tweede zondag van de maand zou open zijn van 10 tot 12. Het werd ook de plaats bij uitstek om het eigen bier Lichtervelds Blond te presenteren aan de bevolking. Het verwijst naar het befaamde Blonde des Flandres van de brouwerij De Hoop dat zeer populair was voor de eerste wereldoorlog. Het bier werd in 2000 voor de zesde maal gebrouwen en is een vaste waarde geworden in de gemeente.

Bij de voorstelling van het Lichtervelds Blond

Naast dit cafeetje werd in het lokaal ook begonnen met de uitbouw van een heemkundig museum waar bestuursleden Sylveer Pattyn en André Vandewalle veel tijd en energie aan besteedden.

In 1992 kon de kring de kapel in de Zwevezelestraat aankopen. In 1993 - '94 werd ze gerestaureerd met steun van de Koning Boudewijnstichting. De restauratie werd naderhand bekroond door het West-Vlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde, als een der meest geslaagde restauraties van het jaar.

In 1998 moest de kring echter het pand in de Zwevezelestraat verlaten wegens bouwplannen van de eigenaar. Gelukkig kon bestuurslid Willy Colpaert ervoor zorgen dat de kring niet dakloos bleef en stelde hij een woning in de Burgemeester Callewaertlaan ter beschikking. Dit pand met een grote historische waarde was een ideaal onderkomen voor de kring die er tot op vandaag gehuisvest is.

Het ziet er naar uit dat de kring in de toekomst over de voormalige woning van de site Vancoillie, thans eigendom van de gemeente, zal kunnen beschikken. Het is de grote wens van de hele bestuursploeg om daar een uitgebreid documentatiecentrum voor de plaatselijke geschiedenis op te bouwen naast een permanent Van de Poelemuseum.

Op 1 mei 1994 werd de gerestaureerde kasteelkapel opnieuw ingewijd.

Ook op het gebied van familiekunde liet de kring zich niet onbetuigd. In de loop van de jaren zijn er maar liefst 3.300 doodsbrieven en 12.000 bidprentjes verzameld. Vooral de schenking van Albert D'Heedene heeft de verzameling sterk uitgebreid. Beide verzamelingen, die volledig geïnventariseerd zijn, bevatten een schat aan informatie voor de stamboomonderzoeker. Daarnaast is er een uitgebreid fotoarchief, een archief van de Lichterveldse asten, een verzameling notariële affiches, kiespamfletten…

In de loop van de jaren wijzigde ook de samenstelling van het bestuur. Ondervoorzitter Albert D'Heedene en secretaris Luc Haeghebaert zijn al sedert de stichting in functie maar in 1987 werd Filip Van Devyvere de nieuwe voorzitter. Het penningmeesterschap werd een tijdlang waargenomen door Guy Beeusaert en is nu sedert enkele jaren in handen van Stephan Lefere.

Heemkundige kring

6 Een ploeg voor de toekomst

Het huidig bestuur bestaat uit Filip Van Devyvere (voorzitter), Albert D'Heedene (ondervoorzitter), Luc Haeghebaert (secretaris), Stephan Lefere (penningmeester) en bestuursleden Lieve Coussée, Daniël Deceuninck, Elisabeth Demeulenaere, Lieven De Baets, Emmy Gardin, Ilse Kinds, Sylveer Pattyn, Marjet Vandenbulcke, Jos Vandeputte, André Vandewalle, Frans Vanzieleghem, Ronny Vergote en Benedict Wydooghe. Het is een relatief jonge groep zodat de continuïteit verzekerd lijkt.

Naar aanleiding van het afsluiten van de twintigste eeuw besloot de kring een kroniek van 101 jaar grote en kleine gebeurtenissen te Lichtervelde samen te stellen en te publiceren als zestiende jaarboek. Het was de bedoeling een lees-, kijk- en naslagboek samen te stellen, waar (bijna) alle aspecten van de Lichterveldse geschiedenis in de twintigste eeuw aan bod komen.

We hopen dat het bij de lezer ook zo overgekomen is…